

Onderzoek Nederland

NUMMER 401 13 JANUARI 2017

Tijdschriften

In 2015 hebben de Nederlandse universiteiten volgens de VSNU in totaal 43 miljoen euro uitgegeven aan wetenschappelijke tijdschriften en ruim 7 miljoen euro aan wetenschappelijke boeken. De universiteiten moesten hun uitgaven bekendmaken vanwege een toegewezen verzoek in het kader van de Wet Openbaarheid Bestuur van een student uit Amsterdam. Eerder hielden de uitgeverijen hen aan geheimhouding, maar de WOB-procedure heeft dat doorkruist. Onlangs zijn ook in Finland, het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland abonnementscijfers bekendgemaakt.

De uitgaven van de universiteiten lopen sterk uiteen. Koplopers in 2015 waren de Universiteit van Utrecht, de TU Delft en de Universiteit van Amsterdam met uitgaven voor academische tijdschriften van respectievelijk 5,3 miljoen, 4,7 miljoen en 4,4 miljoen euro. Hekkensluiters waren de Universiteit Twente, Universiteit Maastricht en de Tilburg Universiteit met tijdschriftuitgaven van respectievelijk 2,2 miljoen, 2 miljoen en 1 miljoen euro. Bij de uitgeverijen springt ScienceDirect (Elsevier) eruit met 11,7 miljoen euro aan inkomsten uit tijdschriftabonnementen van Nederlandse universiteiten. Daarna volgen onder andere Wiley/Blackwell met 3,6 miljoen, Springer met 2,9 miljoen en Taylor & Francis met 2,1 miljoen.

CBBC heeft zijn selectie rond

Bijna veertig onderzoekers van tien universiteiten verwierven onlangs het felbegeerde persoonlijke lidmaatschap van het Advanced Research Center Chemical Building Block Consortium (ARC CBBC). Zij krijgen hiermee exclusieve toegang tot de onderzoeksprogramma's en de bijhorende middelen van het nieuwe onderzoekscentrum dat de komende tien jaren 110 miljoen euro te besteden heeft.

Volgens het recente TNO-rapport 'De staat van Nederland innovatieland 2016' behoort het onderzoekscentrum CBBC tot de nieuwe generatie strategische publiek-private samenwerkingen. De komende tien jaar gaan de universiteiten van Groningen, Utrecht en Eindhoven binnen het CBBC intensief en langdurig samenwerken met AkzoNobel, BASF en Shell, zowel op het gebied van fundamenteel als meer toegepast onderzoek. Ook VNO-NCW en Tweede Kamerleden zien het CBBC als een aansprekend voorbeeld van langdurige publiek-private samenwerking op het gebied van grote vraagstukken aan het front van de wetenschap. Daarom participeren de ministeries van EZ en OCW en medeoprichter NWO ook langjarig in ARC CBBC.

Hoogleraar Bert Weckhuysen, wetenschappelijke directeur van ARC CBBC en een van de drijvende krachten achter het onderzoekscentrum, wil deze keer echt iets nieuws neerzetten: "Een onderzoekscentrum dat grenzen van disciplines overstijgt, expertises samenbrengt en de grenzen van het weten opzoekt samen met bedrijven." Er is hierbij voor een nieuwe aanpak gekozen mede op grond van de ervaringen met eerdere publiek-private onderzoeksprogramma's die niet zo flexibel waren, waardoor tijd en focus verloren gingen.

"Het beste dat Nederland te bieden heeft, internationaal competitief en toonaangevend, dat zetten we nu in", zegt Weckhuysen. "En ja, dat is ambitieus. Het zal nog heel wat voeten in aarde hebben om een CBBC-gevoel van 'proud to be a member' te laten ontstaan en een hechte community te bouwen. Daarom is het belangrijk om bij de aanvang ook niet te veel *principal investigators* (PI's) als kern te hebben."

De selectie van 39 uit maar liefst 159 aanvragers was geen eenvoudige exercitie en vrij ongewoon voor Nederlandse begrippen. Alleen een blinkend cv was niet voldoende. Een motivatiebrief, waaruit de meerwaarde voor het onderzoek van CBBC bleek, was even belangrijk. "Mensen waren verrast over de procedure en ook over hun afwijzing", weet Weckhuysen. "Reacties varieerden van begrip tot niet goed weten waarom."

De voorselectie is overgelaten aan een onafhankelijke wetenschappelijke adviesraad met toonaangevende wetenschappers uit het buitenland, vallend binnen de expertisegebieden van het ARC CBBC. De executive board van ARC CBBC heeft de voorselectie vervolgens gebruikt bij haar definitieve selectie. "Wij hebben niet alleen naar wetenschappelijke excellentie gekeken, maar ook of alle benodigde wetenschappelijke disciplines voor handen zijn om sterke interdisciplinaire onderzoeksteams samen te stellen. Het CBBC heeft immers onderzoekers nodig van theoretische chemie tot procestechnologie. We hebben dus ook een balans gezocht tussen mensen met een verschillende wetenschappe-

vervolg op pagina 2

Dé nieuwsbrief
over onderzoek
ontwikkeling
en innovatie
in Nederland

Torfs nodigt de Britten uit tot allianties

Het Verenigd Koninkrijk zal snel een overgangsregeling met de Europese Unie moeten treffen om het huidige niveau van internationale onderzoekssamenwerking te kunnen handhaven. Dat heeft de British Academy onlangs aan het parlement laten weten. Daarnaast heeft de rector magnificus van de KU Leuven de Britse universiteiten de suggestie aan de hand gedaan om associaties met universiteiten elders in Europa aan te gaan.

De British Academy, die de sociale en geesteswetenschappen en kunst vertegenwoordigt, heeft het idee voorgelegd aan de Lagerhuis-commissie die momenteel aan diverse partijen vraagt met welke doelstellingen het VK de onderhandelingen met de EU over de Brexit moet ingaan. Secretaris David Davis van de British Academy heeft de commissie tijdens een hoorzitting laten weten, dat hij aan de overgang zal meewerken “als een terugtrekking uit de EU noodzakelijk is en alleen als die noodzakelijk is”.

Davis wijst erop, dat het opnieuw inbedden van internationale samenwerking veel tijd zal kosten. De overgangsregeling moet erin voorzien, dat de Britse onderzoekers tijdens het verloop van de onderhandelingen met de EU volledig toegang blijven houden tot Europese programma's, zoals de grants van de ERC, opdat de financiering van Brits onderzoek geen gevaar loopt. Als het VK de EU verlaat, maakt een overgangsregeling het mogelijk de ‘disruptie’ in goede banen te leiden en kunnen het Britse hoger onderwijs en wetenschap excellent en efficiënt blijven. Als de onderhandelingen met de EU gunstig uitvallen kan dat zelfs hoge rendementen opleveren en een opleving van de groei in

productiviteit bewerkstelligen, zo stelt de academie.

Rector magnificus Rik Torfs van de KU Leuven stelt voor dat Britse universiteiten groepsgewijze samenwerking aangaan met Europese universiteiten, zodat ze na de Brexit wellicht ook toegang blijven houden tot EU-fondsen. Het aangaan van nieuwe banden zal ook de onzekerheden van Britse onderzoekers over de toekomst kunnen verminderen, zo stelt Torfs. De KU Leuven wil dergelijke samenwerking wel aangaan. In het begin zal het misschien alleen om symbolische samenwerking gaan, maar na verloop van tijd kan de samenwerking concreet gestalte krijgen. De Britten hoeven dan geen campussen in Europa meer op te zetten om studenten te rekruteren en de Europese samenwerking te behouden, aldus Torfs in *Times Higher Education*.

Sinds 1 januari 2017 heeft Zwitserland overigens weer volledig toegang tot Horizon 2020. Het geschil tussen de EU en het land over vrij verkeer van personen is bijgelegd. De Zwitserse onderzoekers hebben nu dus toegang tot het gehele Horizon 2020-programma. Na 2014 kwamen ze slechts voor een deel van de Horizon 2020-fondsen in aanmerking, omdat de Zwitserse regering na een referendum weigerde het verdrag voor vrij verkeer van burgers uit Kroatië te ratificeren, wat in strijd was met de bilaterale overeenkomsten van de EU met Zwitserland. Het land heeft het verdrag vorige maand alsnog ondertekend. De Britten kijken hier met argusogen naar, omdat zij na de Brexit volledig toegang willen houden tot Europese onderzoeksprogramma's, wat de EU waarschijnlijk zal weigeren als Londen plannen doet om de immigratie vanuit andere EU-landen te beperken.

vervolg van pagina 1

lijke achtergrond. Mochten we toch nog expertises missen, dan volgt daarvoor nog een specifieke oproep.”

Het aantal van zeven vrouwelijke onderzoekers steekt wat karig af en is zeker niet representatief voor de man-vrouwverhouding bij de bachelor-, master- of PhD-studenten.

“Maar kijk je verder omhoog op de wetenschappelijke carrière ladder dan is dit wel ongeveer de verhouding in het chemielandschap”, legt Weckhuysen uit. “We hebben dit wel degelijk meegewogen en er ook actief aan gewerkt om dit enigszins recht te trekken.”

Met de geselecteerde wetenschappers en de onderzoekers binnen de chemische bedrijven gaat het CBBC de onderzoeksprogramma's verder vormgeven. Er zijn bilaterale onderzoeksprojecten, waarbij één bedrijf de onderzoeksvraag op tafel legt en die met academici van verschillende universiteiten uitwerkt. Ook zijn er grote multilaterale projecten, waarbij meerdere bedrijven en academici samenwerken.

Voor deze laatste omvangrijke onderzoeksprogramma's, de zogenoemde flagships, hebben Ben Feringa (RUG), Hans Kuipers (TU/e) en Weckhuysen (UU) een ronde langs de deelnemende bedrijven gemaakt. “We hebben uiteindelijk drie gemeenschappelijke onderzoeksthema's gevonden, die alle

drie de bedrijven erg belangrijk vinden”, aldus Weckhuysen. De thema's worden 17 februari bekendgemaakt op de eerste bijeenkomst met alle geselecteerde CBBC-onderzoekers.

Met deze flagship programma's wil het onderzoekscentrum inhoudelijke kennisketens bouwen rond de gekozen thema's en de verschillende disciplines met elkaar verbinden. Daarvoor zijn heel wat onderzoekers nodig. Weckhuysen: “Het is niet meer zo dat hoogleraar A of hoogleraar B hier vervolgens aan gaat werken. CBBC-leden met uiteenlopende expertises en disciplines gaan met elkaar aan de slag in projectteams en gaan ook zelf promovendi werven.”

Dat laatste is nog punt van zorg. Binnen ARC CBBC kunnen zo'n 80 à 100 onderzoekers aan de slag, maar het aanbod is beperkt. “Daarom willen we de programma's ook faseren en niet direct alles uitzetten”, legt Weckhuysen uit. “Ook willen we studenten op masterniveau alvast bewust maken dat er zoiets bestaat als CBBC.”

Andere bedrijven kunnen aanhaken door tickets te kopen van 27.500 euro per stuk voor deelname aan een onderzoeksproject of zelf een projectvoorstel aan te dragen. “We wachten de interesse en voorstellen met belangstelling af. Het consortium agreement laat dit toe”, zegt Weckhuysen.